

לענין הלכה

הערות מעשיות בחל' הדלקת נרות שבת, (מס' יבמות)

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה גליון 395

ולכתחילה יש לזכות בחלק מהנרות מבעוד יום^א, או עצה אחרת.

בנות סמינר

כיום יש הרבה סמינרים של בנות חו"ל בירושלים עיה"ק, ובהרבה שבתות השנה אוכלות אצל אחרים, וברוב המקרים יש לבנות סמינר חיוב גמור של הדלקת נרות, וכמו בן ישיבה, וצריכים לכתחילה להשתתף בפרוטה בהדלקת נרות (או עצה אחרת כנ"ל בענין בחורי ישיבות).

אדם נשוי הנמצא מחוץ לביתו

אדם נשוי הנמצא חוץ לביתו: הדלקת אשתו פוטרנו, אפילו אם נמצא חוץ לביתו לתקופה ארוכה (וכמו שמצינו בגמ' שבת דף כג לגבי רבי זירא) והחילוק בזה הוא דאדם נשוי טפל בכל גווי לאשתו הנמצאת בביתו, וה"ה דאשה הנמצאת מחוץ לביתה אף לזמן מרובה טפלה לבעלה הנמצא בביתם, משא"כ בחורים השוהים בתקופה ממושכת מחוץ לביתם (ראה **ארחות שבת** שם).

נמצא בחוץ לארץ: אדם נשוי הנמצא בחוץ לארץ לדעת כמה פוסקים נטפל להדלקת בני ביתו בארץ ישראל (עי' **שו"ת מנחת שלמה** ח"ב סי' נו אות ב' ד"ה ומ"מ, וכן דעת הגר"י קרליץ זצ"ל (עי' **חוט שני** פ"ג אות ח"ה), אכן דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (**שבות יצחק** פ"ג אות א' [ד']) שאם במקומו של האדם עדיין לא הגיע זמן ההדלקה אין הוא יוצא בהדלקה הנעשית בביתו.

אשה הנמצאת מחוץ לביתה בשבת

אשה הנמצאת מחוץ לביתה בשבת, והבעל מדליק נר שבת בביתם, פוטר הוא את אשתו בהדלקתו מחובת הגוף שלה, ולכן אם במקום שבו היא שוהה בשבת מואר, אין היא חייבת בהדלקת הנר.

בית חולים ובית החלמה: דין זה מצוי באשה יולדת הנמצאת בשבת בבית החולים או בבית החלמה, ובעלה נמצא בביתם ומדליק שם נר שבת, ובבית חולים המקומות מוארים ואין חשש שמא ישל בעץ ואבן, ולכן מדינא היולדת פטורה ממצות הדלקת הנר, משום שיוצאת ידי חובתה בהדלקת בעלה המדליק בביתה (**ארחות שבת** סעי' קכג).

בעלה אוכל אצל חמיו: אכן אם בעלה נמצאת בשבת בבית הוריו או חמיו, והוא אינו מדליק אלא נטפלת להוריו או חמיו, אין אשתו נטפלת להדלקתו, וחובה עליה להדליק נרות.

ואם היולדת מעוניינת להדליק את הנרות שבת בברכה בבית החולים, ולכוון שלא לצאת בהדלקת בעלה, יזהרו מברכה לבטלה אם מדלקת במסדרון. ואין להדליק אלא במקום אכילה

חובת הדלקת נרות שבת לבן ישיבה

בן ישיבה השוהה בישיבה ברוב ימות השנה: חייב להדליק נרות שבת בישיבה (עכ"פ א' מבני הישיבה צריך להדליק עבור כולם), ואין הדלקת משפחתו פוטרנו מחובת ההדלקה (**חזון איש** (תשובות וכתבים ס' מו, וכן נקט הגר"ש זצ"ל **אויערבך זצ"ל** (ש"ס"כ פמ"ה הערה נו נז, וכן עי' **ערוך השולחן** (סי' רסג סעי' ה), שתמה על מה שבזמנו לא היו בחורים נוהגים להדליק בעצמם בישיבה)^א.

בני ספרד: אם ההורים גרים בארץ ישראל הם פוטרם אותם מהדלקת נרות שבת (**אור לציון** ח"ב פ"ח סעי' ד).

לכוון שלא לצאת בהדלקת ביתו: הרוצה להחמיר ולהסתלק מכל ספק [וכן בכל אופן שיש ספק אם הדלקת ביתו פוטרנו], יכוין שלא לצאת בהדלקת ביתו, ובאופן זה חלה עליו חובת הדלקת הנרות (וכמו שמצינו שנשים נשואות מברכות אצל הוריהם אע"ג שאינם חייבות שטפלות לבעלת הבית, אלא הוה כמכוון שלא לצאת מהדלקתם), או שיקפיד להדליק את הנרות לפני השעה שמדלקים בביתו (עי' **משנה ברורה** סי' תרעז ס"ק טו – ט וע"ע **מנחת יצחק** ח"ז סמ"ו האם מועיל כונה שלא לצאת בהדלקת אשתו). ואפשר שאם בן הישיבה מדליק את הנרות בקביעות בחדרו בברכה הרי זה ממילא כמכוין שלא לצאת בהדלקת הוריו (**ארחות שבת** ח"ד פ"ג הערה שמב).

בן ישיבה שלא החליט איפה יאכל כליל שבת

בחור ישיבה שאינו יודע איפה יאכל כליל שבת יש לעיין היאך יוצא הדלקת נרות שבת, כי בזמן ההדלקה עדיין לא החליט באיזה הדלקה רוצה לצאת ידי חובתו.

ולכתחילה ידאג שיהיו נרות בישיבה שיוכל ליהנות מהם כשיחזור לישיבה אחרי הסעודה. ואם יתכן שהנרות לא יהיו דולקים אז, ידליק בחדרו (באופן שיש רשות הישיבה ואין חשש שריפה), ואחר שחוזר מסעודתו יאכל מיני מזונות ליד הנרות.

לסמוך על הדלקה של בעל הבית על ידי ברירה: אכן באופן שחוזר לחדרו בשעה מאוחרת והנרות כבר יכבו, צריך עצה אחרת, ועי' **בארחות שבת** (שם העי' שס) שהביא את שיטת הגר"ז (וכן נקטו הגר"ש זצ"ל **אויערבך זצ"ל** ובשו"ת **מנחת יצחק**) שאורח ססמוך על שולחן בעל הבית, אינו צריך להשתתף בפרוטה בהדלקת נרות, אע"ג שאינו סומך שם בקביעות^ב. וכתב **הארחות שבת** שלדעה זו יכול לסמוך על ברירה, ולכוין מערב שבת לצאת ידי חובת המצוה במקום בו יסעד לבסוף, דאמרינן יש ברירה דברבן והוברר הדבר שקיים את מצוותו במקום שבו סעד, והוא הדין לגבי בעל הבית אם יודע שיתכן שיזמין בני הישיבה לסעודה, יכוין בזמן הדלקת הנר להוציא גם אותם ידי חובה^ג, ע"ש.

ההדלקה אם המארח הדליק כבר, (ובפרט אם אחראי של ההדלקה בישיבה עוד לא הדליק) ונמצא לכאורה קרח מכאן ומכאן, ובאופן הזה כדאי מיד לאחר מעריב ללכת סמוך לנרות בחדר אוכל של הישיבה לקרוא משהו ויהא ניכר שעושה כן לכבוד שבת (באופן שאין חשש שמא יטה, כגון שיעמיד שומר, ויש מקילין בפתיל צף שלא שייך שמא יטה, ונחלקו בענין הנרונים של זמננו עי' מ"ב ערה ס"ק ד שהיקל בזה).

^א כיון שפשוט המשנה ברורה (שמציין להלכות חנוכה) אורח צריך להשתתף בפרוטה כדי לצאת ידי חובת הדלקת נרות.

^ב וכתב שזה דמי לנר חנוכה, שיש חיוב הדלקת נר שבת איש וביתו, שיסוד המצוה שיהיה לכל איש ישראל נר שבת במקום שהוא משתייך אליו.

^א וביאר בזה בס' ארחות שבת (ח"ד פ"ג הערה שמב) שבחורים השוהים בישיבה ברוב ימות השנה ואינם באים תדיר לביתם, יש לראות את עיקר מקום קביעותם בישיבה ולכן אינם טפלים להדלקת הוריהם.

^ב **בן ישיבה חוזר לביתו לשבת:** כשמגיע לביתו לשבת או בבין הזמנים נטפל להוריו ואינו נידון כאורח (ארחות שבת שם).

^ג וזה שציין המ"ב למג"א להלכות חנוכה הכוונה לעיקר דברי המג"א אך למעשה אין צריך להשתתף בפרוטה.

^ד רק לפעמים לכאורה לא יעזור, כגון אם בחור שכיוון לאכול בישיבה, וסמך דעתו על הדלקת נרות בישיבה, וברגע אחרון כעשרים דקות לפני השקיעה שינה דעתו לאכול במקום אחר, יתכן שלא יצא חובת

לחליצה. ועי' **בבית שמואל** (סי"א א' שם) שאסור לחלוץ אפילו אם ידוע שאינה מעוברת כיון דאינו עולה ליבוס אפילו יאמר אליהו דאינה מעוברת וכדאיתא יבמות דף ל"ה ע"ב דאינו עולה לחליצה. וכתב ה"ט"ז ואיני כדאי להכריע בין הריס גדולים אבל נראה לענ"ד עיקר כדברי הרמב"ם והטור דזה פשיטא שעכ"פ יש עליה שם חליצה". וכן עי' **בפתחי תשובה** (שם).

ויש לעיין לפי דעת ה"ט"ז האם ניתן לסמוך בדיעבד בשעת הדחק להתיר חליצה לכתחילה.

ובשו"ת מהרי"א הלוי (ח"יב סי' קמ"א) נשאל בדין יבם מומר שמסרב לחלוץ ואחר הפצרות רבות עם ממון רב נתרצה לחלוץ אלא שלא עברו רק ד' שבועות ויש חשש גדול שיחזור בו ותשאר האשה עגונה והעלה להתיר לחלוץ בתוך ג' ושלא כתב הרמ"א בשם הגהות מרדכי להחמיר אלא לכתחילה היכא דאפשר.

ועי' **בשו"ת פרי השדה** (ח"יג סי' קטו) נשאל ביבמה שנפלה שני אחים אחד מהם זקן ביותר מהם ואחד אינו רוצה לחלוץ, ויש חשש שהגדול ימות ואז תשאר עגונה לעולם וכתב שאי אפשר להתיר לחלוץ בתוך ג' והחמיר מאוד דקיי"ל **כהרמ"א** שבדיעבד לא מהני חליצה בתוך ג' וכו' [ואגב כתב שם דבר פלא **שלכך החמירו בחליצה בתוך ג' לפי שחז"ל ראו ברוח קדשם שתיקון נשמת המת הנעשה ע"י החליצה אינו נעשה בפחות מג' חדשים**].

ועי' **בשו"ת אגרות משה** (שם) שכתב שממה שפסקו הפוסקים שבדיעבד אם חלצו בתוך ג' מהני החליצה אין מזה ראייה דבשעת הדחק ועיגון יש להתיר לחלוץ לכתחילה בתוך ג' דלא דמי לשאר דוכתי דשעת הדחק כדעבד דמי כיון דהכא מה שאינה חולצת משום שאינה מתייבמת וכיון שביבוס אסור אף במקום עיגון לכתחילה דחז"ל גזרו מחמת לא פלוג אפילו בידוע שאינה מעוברת וכמו דבספק מעוברת ודאי דאי אפשר להתיר אף במקום עיגון דהוי ספק אשת אח בכרת הי"נ אינה חולצת אף במקום עיגון ע"ש.

והורה הגר"מ **שטרנבוך שליט"א** (מכתב בספר **חליצה כהלכתה** ח"א עמ' תיד) שאין להתיר חליצה תוך ג' חדשים גם אם ידעינן שאינה מעוברת אלא כשיש חשש שיתבטל לגמרי אם לא תתקיים עכשיו.

ועי' **בס' חליצה כהלכתה** (ח"יב עמ' תיב בירור יד) שהיום שאפשר לעשות בדיקות ולברר אם היבמה מעוברת אף באופן שמתיירים לחלוץ בתוך ג' וכגון בשעת הדחק יש לחייבה לעשות הבדיקה [ואין לומר שיעשו החליצה סתם ואם יתברר אח"כ שהיא מעוברת לא הפסדנו דהא איכא חשש דכרוז כהונה וכיוצא בזה].

שידוכין ופריה ורביה (2) – [פרשת ויצא]

מקובל בשם **החתם סופר** על מה שאיתא בשעה שמכניסין את האדם לדין שואלים אותו וכו' עסקת בפריה ורביה, והלשון 'עסקת' הוא מלשון שדכנות, שזה מביא לידי פריה ורביה, דהיינו משמים רוצים ותובעים מכל אחד שיעזור לאחרים בענייני שידוכין (**תפארת משה פ' חיי שרה**, ועי' **מהרש"א** שבת לא).

שיעור רה"י רבי נחום פרצוביץ זצ"ל: פעם כשמסר שיעור על מסכת קידושין דף ב דהאשה נקראת אבידה, והיו בחורים מסוימים שרצה ר' נחום להוכיחם ואמר, "היום במקום שמחפשים אבידה, מחפשים מציאה, ולכן זה הולך קשה" (הו"ד **בס' האירוסיין והנישואין** השלם ח"א עמ' תקכ).

קשה כקריעת ים סוף (סוטה ב): שאלו את הגר"ח **קניבסקי זצ"ל** לכאורה מה שיידך 'קשה' אצל הקב"ה. והשיב: גם בקריעת ים סוף היה קושי שהללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, וגם בשידוכים יש קטרוגים בשמים, שלא ילך השידוך. זהו הפשט הפשוט בגמרא (**דרך שיחה** ח"ב עמ' שסח). [וזכו לקריעת ים סוף ולהתגבר על הקטרוגים בדרכי תפילה, ויזעקו אל ד']

או במקום שינה. ובאופן שאינן נותנים להדליק בחדר אוכל אלא במסדרון, ניתן לשבת על יד הנרות ולאכול מיני מזונות, באופן שהנרות מוסיפים 'כבוד ועונג שבת' לשיבה זו.

הדלקת נרות בשבת שבע ברכות

(ימלא שבוע זאת וניתנה לך גם את זאת)

הדלקה בבית: יכולים להדליק נרות ארוכות שידלקו עד אחרי שיחזרו לביתם, ואז יאכלו או יהנו מהנרות, אבל אין להדליק בבית באופן שיוצאים לפני תחילת שבת ואינם חוזרים עד שהנרות יכבו, ובכה"ג הי"ה ברכה לבטלה.

בזמנים שיש אור רב מחשמל, עדיף לכבות ולהדליק החשמל ביחד עם ההדלקה, ולכוין לצאת גם בהם מצוות הדלקת נרות, ואז יכולים ליהנות מהחשמל ביחד עם הנרות, לפני שיוצאים מביתם הנאה שלא היה אפשר בלי החשמל (עי' **ארחות שבת** פל"ג סי' קיג וכן עמ' צד).

להדליק במקום הסעודה: לבני אשכנז הנוהגים לברך אפילו על תוספת אורה בלבד, ניתן להדליק נרות במקום הסעודה (עי' **שו"ע** (סי' רסג סעי' ח) **ורמ"א** (שם)), ואע"ג שיש אור חזק בחדר ואינו ניכר התוספת אורה כיון שיש בזה כבוד שבת כתבו הפוסקים שנהגו הנשים לברך גם כה"ג (עי' **ארחות שבת**).

בני ספרד: שאין מברכים על תוספת אורה, אם אחרים מברכים שם מדליקים ומוציאים אותם (עי' **אור לציון** שם סעי' ה).

שבת שבע ברכות: מעשה במשפחה שהגיעו למקום אחר לשבת שבע ברכות, וההורים היו נמצאים בדירה אחת, והבחורים היו בדירה אחרת, ולא הדליקו בחדר אוכל אלא בבית ההורים, והבחורים לא הדליקו כלל, והתעורר השאלה בליל שבת שבאופן הזה אין הבחורים נטפלים להדלקת ההורים, שאינם נמצאים אתם. [וגם קשה לומר ברירה כיון שלא כיוונו כלל מראש על הדלקת נרות שבת].

האם הדלקת ההורים פוטרת בנר חנוכה

האם הדלקת ההורים פוטרת את בן הישיבה בנר חנוכה, הדבר בעיקר נוגע לבני ספרד הנוהגים שרק בעל הבית מדליק והדלקתו פוטרת את כל בני המשפחה, דיש שהורו שהדלקת האב פוטרת גם את בנו הנמצא בישיבה, עי' **הליכות שלמה** (חנוכה פי"ד סי"ב) שמובא בשם **הגרש"ז אויערבך זצ"ל** לענין בני ספרד שהדלקת נרות חנוכה של האב בביתו פוטרת את בנו בישיבה, וכו"כ **בשו"ת אור לציון** (ח"ד סי' מז אות א) (ועי' בדברי **הגר"ש וואזנר זצ"ל בקובץ מוציא לוי** ח"י עמ' צד שלא הכריע בדבר).

מס' יבמות

חליצה בשעת הדחק תוך ג' חדשים

מעשה בחתן שנהרג (ל"ע) חודש לאחר החתונה כשפרץ המלחמה (ראה ענין זה **בשו"ת אגרות משה** (אבן העזר ח"א סי' קנג) שכתב בשנת תרצ"ח ערב מלחמת עולם השנייה), ואחיו התגייס למלחמה, וחששו המשפחה שאם לא יזדרזו במעשה החליצה עלולה הכלה האלמנה להישאר עגונה. אכן כתב **השו"ע** (סי' קסד סעיף א) היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהיו תשעים יום ממייתת הבעל, שאי אפשר לעשות חליצה עד ג' חדשים ממייתת הבעל. והשאלה הייתה לענין שעת הדחק גדול, האם ניתן להתיר חליצה במקום חשש עיגון.

חלצה בדיעבד: ולכאורה נחלקו בזה **השו"ע והרמ"א**, דעת **השו"ע** שאם יבם או חלץ תוך זמן זה, ולא נמצאת מעוברת, הרי זו נפטרת ואינה צריכה כלום (אבל לא תנשא לאחר אף על פי שחלצה, עד שישלמו תשעים יום למייתת הבעל). ודעת **הרמ"א** (שם) דכל שחלצה תוך ג' חדשים, בין נמצאת מעוברת והפילה, או לא נמצאת מעוברת, הוה ליה חליצה פסולה וצריכה חליצה אחרת מכל האחין.

אינו עולה ליבוס אינו עולה לחליצה: וביאר ה"ט"ז (שם סי"ק ב) את דברי **הרמ"א** (דעת הגהות מרדכי סוף גיטין) שצריכה חליצה אחרת מטעם שכיון שאינה ראויה אז ליבוס ע"כ אינו עולה

י ועל סמך כבוד שבת נוהגים להדליק נרות שבת ביו"ט שחל בערב שבת אף במקום שיש אור רב מחשמל ואין ניכר התוספת אורה כלל. ובהלוק בין נר שבת לנר חנוכה, ביאר בארחות שבת (שם) שבנר שבת דנים יותר איפה אדם נמצא בשבת זו, מאשר נר חנוכה דנים איפה אדם נמצא באופן כללי, אכן מובא לענין נר חנוכה בשם החזון איש (ספר מעשה איש ח"ד עמ' קלא) שאמר שבחורי ישיבה אינם נחשבים סמוכים על שולחן אביהם וחייבים מדינא בהדלקת נר חנוכה, וכן הורה הגר"י קרליץ זצ"ל [מובא בספר נר חנוכה פי"ד]

לתרומות הערות והארות – 0533163916

נא להשאיר הודעה

(משה יחיאל הרסקין - מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com

וכן הגיליון 'ללמוד ולקיים' על סדר הדף היומי

"קו בארבע אמות" 0722-549-661

שלוחה 6, 8 שיעורי וענייני חו"מ

י וכתב דהא שנינו בריש החולץ אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה ופסלה מכהונה ש"מ אף על גב דאינה עולה ליבוס בשעת חליצה אפ"ה מקרי חלוצה ע"ש.